

ajakiri

KAS OLEN EESTLANE?

AM I ESTONIAN?

ЭСТОНЕЦ ЛИ Я?

ÄR JAG ESTNISK?

Juuli 1984

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU

- 1 *ESTO-st edasi*
- 2 *Kes on eestlane? / Lugeja veerg*
- 3 *Uus nägu / Toimetaja veerg*
- 4 *Väliseestlus a. 2000*
Tõnu Parming (kokkuvõte)
- 6 *ESTO kilde*
- 9 *Eesti õppetool Torontosse / Olev Träss*
- 11 *Uku Masing 75 / Vello Salo*
- 14 *Kus meid on? / Vello Salo*
- 15 *«Kuku sa kägu» / Priit Aruvald*
- 19 *Debbie Kehkla*
- 21 *Matsi fantaasia / Matthias Bolliger*
Meie peaksime / «Müts»
- 24 *Kroonika: Kultuuripäevad '84*
MÜ '84
MÜ '85

Toimetus ja talitus:
AJA KIRI
2661 Kingston Rd.
Scarborough, Ont.
M1M 1M3
Canada

Vello Salo (tegevtoimetaja,
tel. 416-265-2458)

Vello Soots
Henno Sillaste
Heino Jõe
Käbi Lokk
Lembitu Ristsoo

Arvo Sepp (kujundus)
Tõnu Mägi (talitus)

Esindus Skandinavia:

Enno Klaar
Älvkarleövägen 12
S-115 43 Stockholm
Tel. 08-633 209
6 numbrit: rkr 80, postgiro
nr. 12 77 47-4 Stockholm

Esindus Austraalias:

Tiia Raudma
11/19 Waruda Street

Kirribilli NSW 2061
Tel. 02-929-6415
6 numbrit: A\$ 11

Aastatel 1984 ja 1985
ilmub kokku 6 numbrit:
\$ 13 (Kanada)
\$ 12 (USA)

© Aja Kiri
ISSN 0384-8469

ESTO 84 ületas ootused, kuuleme mitmelt poolt. Muidugi on see suurel määral sellest, mida keegi ootas: kas ainult massilist osavõttu või muudki, näiteks hea kvaliteediga kultuuriüritusi nagu teater ja kontserdid, kohaliku massmeedia tähelepanu jne jne.

Kuna ootusi oli mitmesuguseid, kujunesid ka hinnangud mitmesugusteks. Vaevalt ongi võimalik nii mitmelgelist üritust paari sõnaga tabavalt hinnata. Käesolev *Aja Kirja* number sisaldab selliseid «ESTO kilde» mitte ainult «erileheküljel» (lk. 6), vaid päris mitmes paigas, võibolla esijoones just viimasel leheküljel, uudisväljaannete loetelus.

Uudist nägime tõesti üllatavalt palju kõiksugu väljaannete osas: raamatud, heliplaadid, kassetid — isegi esimene tähelepanu vääriv videokasset välisestlusest (vt. lk. 25) jõudis müügile. Neid väljaandeid kuhjus nii palju, et nad ei mahtunud meie käesoleva numbri raamidesse isegi mitte loetelu kujul. Siin on tükiks ajaks arutamist ja arvustamist.

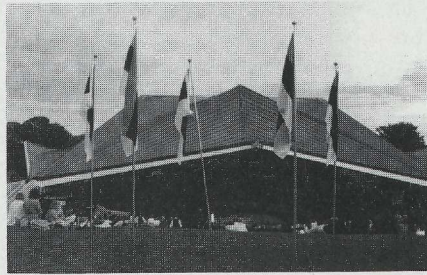
Pole niisiis kahtlust, et tänavune ESTO on toonud kuhjaga «väliseest-

luse elumärke». Ent sama selge on, et küsimuste küsimuseks jääb: mis juhtub ESTO-st edasi? Me ei saa oma silmi kinni pigistada tõiga ees, et aeg, hajaliolek ja assimilatsioon on kogu aeg oma tööd teinud meie ühiskonna kallal.

Tõnu Parming esitas avalikkusele küsimuse nende tuhandete asjus, kes on päritolult eestlased, kuid ei valda oma vanemate keelt (vt. lk. 4). Väga paljusid neist huvitab eestlus. Kas soovime ja suudame neid rahuldada? Parmingu küsimus kutsus kohe esile elavaid sõnavõtte ja kutsus kindlasti veelgi, sest ta on oluline. Tuletagem meelde, et aastatel 1980-1983, niisiis kolme aasta jooksul on sündinud kolm põhiliselt inglise keelt kasutavat eesti ajakirja. Ilmselt on siin midagi teoksil.

Ent teoksil on midagi ka eesti keeles läviva 'tuumiku' hulgas. Mis saab ESTO 84 puhuks ilmud uudisväljaannete lainest? Kas osutub see «viimaseks pingutuseks» või näeme siin uue huvi märke?

Aeg annab kindlasti arutust mõlemas küsimuses. Eriti kui me ise neid arutame ja aega arukalt kasutame.

Jüri Soomägi

Lugeja veerg

• Kui inimese pannakse horisontaalsesse asendisse ja ainus, mida ta imetleda saab, on lagi, siis on kuidagi aega mõelda. Aga ikkagi mulle jääb täiesti selgusetuks, millest kavatsete kirjutada oma *Aja Kirja* järgmises numbris, mis rääkivat «välis-eestlastest». Kes need teie arvates on?

Minu parema arusaamise järgi tähendaks see neid, kes vabatahtlikult valisid elukoha välismaal. Korra ja kombe kohaselt emigreerusid ja on oma asukohamaades teatud mõttes «eesti saadikud». Või siis ehk need, kes siiani on säilitanud oma Eesti Vabariigi kodakondsuse — neid on vähe, aga selle eest kõvad karakterid. Peamine põhjus, et igale naisele nad kah truudust ei vannu (välja arvatud oma naine).

Ülejäänud on minu arvates *pagulaseestlased*, suurelt osalt kolkapatrioodid, alajaotusega: Rootsi eestlased, Saksamaa eestlased (või, kui kasutada mu kadunud kaasa definitsiooni: «saksa supiköögiga tulnud» jne. Et asi keerulisem oleks, teeme veel alajaotusi: Tartu vaim, Tallinna vaim, vapsid (neist otse kõvasti ei räägita, elame ikka veel «vaikivas ajastus»). Oo jah, Tõnissoni mehed, Pätsi mehed. Muidugi ei tohi unustada, millist teklit mees kannab. Ilma teklita polegi meest — ja kui sul tekkel peas, siis võid suvepäevade puhul rahulikult öelda, et las matsid möllavad, see ju nende pidu.

Kas poleks aeg, et meist saaksid *eestlased* — ilma mingi alajaotuseta? Kuid me ripume vana küljes küunte ja hammastega kinni. Nuustaku luuavabriku luuavõrude osakonna abijuhataja (viitsepresident) oli kunagi Nuustakus võib-olla kange mees, aga kas ta peab siis nüüd olema see ainus ja õige eesti rahvast juhtima?

Muidugi, need siin on õilsad soovid — tegelikkuses korraldame Munalaskme küla kokkutuleku ja patsutame endile õlale: kui kanged sellid me oleme! Mina pole «välis-eestlane», olen Eestist tulnud poliitiline põgenik. Ja õnneks ei mingit alajaotust siin.

J. H., Toronto

• Välis-eestlane — laiahaardeline termin, mis katab üldiselt kõiki eestlasi, kes elavad väljaspool Eestit, Kalifornias või Siberis. Tavalt aga kasutatakse seda sõna just nende kohta, kes on Eestist viimase sõja ajal põgenenud. Kas siis on meil noortel võimalik end ka välis-eestlasteks pidada?

Lapsena ei tulnud mulle ettegi mõelda, kas olen kanadalane, eestlane või välis-eestlane — ma lihtsalt *olin!* Kui küsiti, olin «rahvuselt eestlane», aga sellest küsimusest pikemaks järelemõtlemiseks «polnud aega». Või küllalt põhjust.

Kui käisin mõni aasta tagasi Eestis ära, selgus mulle, kuhu maale mu hing tõesti kuulub. Nüüd on tunne, et olen kui Eestist ära toodud seeme, kasvatatud eesti kodus ühel teisel maal, mille juured aga siiski igatsevad Eesti mulda.

Õeldakse, et käbi ei kuku kannust kaugele. Aga mis siis, kui känd ise on oma loomulikest ümbrusest ümber istutatud? Olen küll Kanada mõju all kasvanud ja see maa on oma jäljed mu isiksusse jätnud. Pean end siiski eestlaseks — ilma mingisuguse lähema täpsustusega. Võtan osa paljudest eesti üritustest ja löön kaasa, kus abi vaja. Loodan, et see töö, mida meie, «välis-eestlased» siin teeme, kannab ka vilja ja me saame kunagi oma kodu maal kõik «päris-eestlasteks».

E. A. T., Toronto

• Meil näib olevat suur kiusatus eelistada kvantiteeti kvaliteedile: kus meid ikka on palju ja kui vahvad me oleme! Väljastvaatajad kehitavad õlgu; millal me ise hakkame seda tähele panema?

T. R., Toronto

Toimetaja veerg

Nagu näha, ei olnud uut nägu sugugi kerge kätte saada: juulist jõulukuuni käis käesoleva numbriladumine ja ümberladumine. Uue näo kõrval osutus teiseks tähtsamaks tulemuseks järjekordne suur hilineimine. «Ajale järelejõudmiseks» tuleb meil veelkord kasutada viimase kahe aastakäigu suhtes kehtinud moodust: tellijad saavad ühe aastakäigu hinna eest kaks, kusjuures numbrite arv on kuus (ehk kolm numbrit aastakäigu kohta).

«Endise» *Aja Kirja* leheküljele mahtus teksti ümmarguselt 2 000 täheruumi ulatuses, tavalise numbril paksuseks-pikkuseks kujunes 36 lehekülge. Käesoleva numbril lehekülge mahutab üle 4 000 täheruumi, niisiis sisaldavad tema 24 lehekülge ligikaudu sama palju teksti kui 48 endises stiilis.

«Uue näo» üheks eeliseks on, et pääseme tellimishinna tõstmisest, kuna «kukume» postitariifi madalamasse kategooriasse. (Uus tellimishind Rootsis on tingitud sealse rahakursi muutumisest.) Teisest küljest loodame aga ka, et uue näo saanud *Aja Kiri* on nüüd loetavam ja meeldivam kätte võtta. Ootame huviga lugejate arvamist.

Selles numbris esinevad kaks debütanti: Matthias Bolliger (14) Rootsist lühipalaga *Matsi fantaasia* ja meie stipendiaat Evi Tarkus Torontost, kes usutles kunstnik Debbie Kehkla't. Ajakirjanduse-stipendiumist kuuleme lähemat järgmises numbris.

Aja Kiri avaldaks meelsasti rohkem infot ülemeremaadest, eriti Rootsi ja Austraalia osas. Kõige suurem puudus on korralikest must-valgeist fotodest. Palume saata! (Lisades pildimaterjalile ka fotograafi ja pildistatute nimed.)

Tõnu Parmingu loeng *Väliseestluse tekke-
lugu ja problemaatika* (MÜ 84, kokkuvõte).

Väliseestlaste enamik ei paista enam mäletavat, et meie ajalugu ei alga aastast 1944. Lähem vaatlus näitab aga, et väliseestlus ja tema põhilised probleemid (identsus, side kodumaaga jne) on juba üle saja aasta vanad. Suuremaid väljarännulaineid on olnud viis:

1) 1850-60 Venemaale (Samaara ja Krimm, hiljem Kaukaasia ja Siber);

2) 1905-10 Venemaale (Vologda, Siber; aastal 1918 elas seal kokku 180 000 ehk 18 % kõigist eestlastest) ning USA-sse (kus a. 1920 loetleti ligi 70 000 eestlast);

3) Eesti Vabariigi ajal Läände (ms. ka Aust-raaliasse ja Lõuna-Ameerikasse);

4) II Maailmasõja ajal Läände (ligikaudu 9 % E.V. rahvastikust);

5) Praegu käimasolev emigratsioon ENSV-st Läände).

Tuleb rõhutada, et ühegi perioodi kohta pole meil täpsemaid statistilisi andmeid. Küllaltki hästi on aga teada päris mitme väliseesti organisatsiooni ajalugu. Vanim teadaolev asutati a. 1894 Lõuna-Dakota eesti külas. Organiseeritud väliseestlus saab niisiis tänavu 90 a. vanaks.

Paljud meist elavad USA-s, kus leidub suur arv vanu sisserändajate gruppe, mille ajalugu on hoolega uuritud. Näib aga, et me ei taha sellest õpetust võtta.

Kui me võtaks vaevaks vaadata, näeksime kuidas nad on heidelnud samade raskus-

tega mis meie. Näiteks on neil kõigil kodumaalt kaasa toodud arusaam *rahvusest*. Aja jooksul see arusaam muutub niihästi vanal kui uuel kodumaal — ja kui saabub uusi gruppe vanalt, tekib arusaamatusi eelmistega, kuna igal on erinev käsitus sellest mida tähendab mõiste *rahvus*.

Ka meie rahvusgrupis on paljud tegurid muutunud ja muutumas, näiteks seos kultuuri ja poliitika vahel.

«Meie laine» (neljanda) alguses peeti väliseestluse peamiseks ülesandeks võitlust Eesti iseseisvuse heaks ja eesti kultuuri säilitamiseks. Kui aga kodumaal astus esile rida uusi kultuuri- ja poliitilisi

isiksusi (alates 60-ndate aastate lõpust), seisime uue olukorra ees. Väliseesti noorem põlvkond (40-50 a.) hakkas tegelema kultuuri-ga Eestis, kuid jäi poliitiliselt endiste arusaamade juurde, suutmata integreerida uut poliitilist aktivismi kodumaal.

Tähelepanuväärt teguriks on samuti eesti keele oskajate arvu pidev langus. Eestlaste iive on väga madal juba pikemat aega nii kodumaal kui väljas. Peamiste põhjustena tuleb mainida meie kõrget vallaliste ja (Välis-Eestis) segaabelude protsenti.

Lahingu omakeelse väliseesti ühiskonna säilitamiseks välismaal kaotasime juba aastat 20 tagasi. Varsti jääb meist järele ainult väike eesti keelt rääkiv tuumik ja suur hulk eesti päritoluga inimesi, kes ei valda oma esivanemate keelt (USA-s hinnati 1920-ndate aastate alguses nende arvu veerand miljonile, pole aga võimatu, et neid leids juba tollal palju rohkem). Mida võiks väliseestlus pakkuda sellele suurele hulgale, mida sooviks ja suudaks see hulk?

Näib, et eelseisev kümnend toob väliseestluse kaks paratamatut muudatust:

---

*Kui tahame edasi kesta
järgmisse sajandisse,
peame osaliselt üle minema
asukohamaa keelele.*

---

1) Organisatsioonide konsolideerumine. Üks osa neist (koos mõnede kultuurivormidega nagu koorilaul, eestikeelne kirjandus jms.) sureb välja. Kuid tõenäoliselt luuakse ka uusi organisatsioone.

2) Ideeline integreerumine poliitilise võitluse ja kultuurilise suhtlemise küsimustes (mõlemad tegevusi on väliseestlased juba üle saja aasta tähtsaks pidanud). Praegu meil seda integreerumist veel pole, nii et üks ja seesama grupp ei saa tegelda mõlema aspektiga korraga, vaid peab valima ühe.

Kui need kaks asja paratamatult toimuvad, tuleks meil koondada teadlik tähelepanu neile tegureile, mida saaksime positiivselt mõjutada.

Üsna oluline oleks «viienda laine» integreerimine väliseesti ühiskonda. Uusi emigrante Eestist on praegu võibolla juba paar tuhat, kõik küll mitte «puhtad eestlased». Neil on hea eesti keele oskus, kodumaa olude tundmine, eeldusi kultuuriliseks uusloominguks. Näiteks eesti keele säilitamisel võiks nende panus olla väga kaalukas. Nende integreerimine pole seni toimunud: Hamani ja taolised afäärid on viinud olukorrani, kus tüüpiline väliseestlane kahtlustab eranditult igat kodumaalt saabujat. Kui me aga seda integratsiooni läbi ei vii, ei suuda me hoida kultuuritaset Välis-Eestis.

Veelgi tähtsam on kaadri («aktiivsete eestlaste», «eliidi») integreerimine. 40-ndate aastate juhtivad tegelased olid omavahel seotud juba kodumaal loodud sidemetega. Praegused juhid ei tunne tihti enam üksteist. Nii saavad meist Rootsi eestlased, Kanada eestlased jne. Kui tahame aga globaalse rahvusgrupina edasi püsida, on kaadri integreerimine möödapääsematu eeltingimus.

Võibolla kõige tähtsam on aga see, mis juhtub meie rahvusgrupi suure massiga. Prae-

gune olukord nõuab, et kui tahame edasi kesta järgmisse sajandisse, peame osaliselt üle minema asukohamaa keelele.

Siin on tegemist vaid tegeliku olukorra teatavaksvõtmisega. Päris kindlasti vaidleb suur osa meie keskorganisatsioonide ja rahvuslikel eelpostidel võitlejaid selle vajaduse vastu. USA siserännu-ajaloost võiksime õppida, et paljude rahvusgruppide kogu tegevus toimub inglise keeles. Tänu sellele on need rahvusgrupid ikka veel olemas ja tegutsevad; nende liikmed tunnevad end rahvusgrupi liikmetena.

Millegipärast tahavad mõned juhid uskuda imesse, et eestlased jäävad ainsa erandina püsima oma keelt säilitava rahvusgrupina. Pigistatakse silmad kinni tõsiasi ees, et noorema generatsiooni suhtlemiskeeleks tänavusel ESTO-1 oli inglise keel.

Pidagem meeles, et keel ei ole rahvuse ainuke alus. Eesti ärkamisajal oli näiteks meie intelligenti läbikäimiskeeleks saksa keel. USA-s näeme, et nn. vana-eestlaste järeltulijad, kes ammu enam eesti keelt ei oska, peavad end ikka veel eestlasteks. Meie «neljas laine» ei ole suutnud, võibolla mitte proovinudki neid integreerida. ESTO 84 näitusel polnud ainsatki fotot väliseestlastest enne a. 1944, nagu poleks neid olemaski.

Potentsiaalseid eestlasi, «kadunud poegi ja tütreid» on suur hulk. Tüüpilise väliseesti teismelise vanematest on ainult üks eestlane. Me ei ole neid seni suutnud rahvusgrupi tegevusse tuua, rääkimata keele õpetamisest neile. Oleme nad pigemini eesti ühiskonnast välja tõuganud.

Üheks näiteks sellest, kuidas toimub üleminek asukohamaa keelele, on ajakirja *Es-to America* loomine.

Väliseestluse tuleviku suhtes võib olla optimistlik, kuid vaevalt jääb tema olukord sajandivahetusel samaks mis praegu. Tõenäoliselt on tal väikesearvuline kaader,

Avatseremoonial lauldi külalistele (palju neid muide oli?) ameerika laule eesti sõnadega. Kas ei tuleks toimida just vastupidi: eesti laule selle maa keeles, millele tahetakse eesti kultuuri tutvustada? Peale selle: kõik olid kuulnud neid laule varem, kõrgekvaliteedilises originaalesituses, milleni ükski tõlge vaevalt küünib. Tahes-tahtmatult tuli võrrelda — ja hakkas lihtsalt piinlik.

- Jäi mulje, et ESTO 84 jaoks polnud tehtud «strateegilist üldplaan». Niisugune tuleks tingimata teha, et anda suurele üritusele ühtne joon ja ka kõigile selgesti tunnetatav kõrgpunkt.

- Need, kes mäletavad ESTO 72 Valguspäeva, märkasid suurt vahet esinejate arvu ja võimete vahel siis ja nüüd. Ilmselt ei suuda me 1972. a. kõrget taset enam saavutada. Tuleks teha hoolikas valik võimelistest esinejatest ja pakkuda väiksem, aga kõrgetasemeline eeskava. Tõesti võimsate ja kaasakiskuvate massesinemiste aeg on meie jaoks möödas.

- ESTO 84 kriitikud kiidavad üksmeelselt Toronto Sümfooniaorkestri kontserti — «meie» kava ja dirigendiga. Midagi tõesti esinduslikku, mis kohalikus elus kindlat kohta oma vas kontserdisarjas tutvustas väärikal viisil meie muusikakultuuri.

«It is fashionable to damn such pieces with faint praise — not bad for ethnic music, but not really top drawer. But the Estonian pieces seemed to me in no way inferior to the Holst and Vaughan Williams character pieces that find their way onto the airwaves every day, with no apologies from the commentators. I hope to hear them again».

Nii kirjutas ühe Toronto juhtiva lehe arvustaja (Arthur Kaptainis, *The Globe and Mail*). Meie omalt poolt tahaksime niisuguseid sõnu jälle kuulda!

- Üksmeelselt on arvustajad ülepakkumise vastu galakontserdil, mis saab hinnanguid nagu «orgia», «muusikaline massimõrv», «aural exhaustion» jne. Pole kahtlust, et meil ei puudu ei esindusliku muusikat ega interpreete. Mis takistab meid valimast kõige esinduslikumaid?

- Kuhu jäi «eesti loov vaim»? Kas ESTO kavandajad inspireerisid meie loovaid

isiksusi? Kuuldavasti olid ainult Eesti Kunstide Keskus ja Lauljate Liit uudisteoseid tellinud. Tuleks korraldada võistlusi, mis loovad vaimud tööle panevad.

- ESTO-de Gordiuse sõlm: nii palju üritusi, et «kisuvad Päevad tükkideks». Olgugi et kümnest tuhandest inimesest peaks nagu jatkuma kõigile üritustele, kuhu ei mahugi rohkem kui 2-300 korraga.

- Eesti ajakirjanduse reaktsioon oli intellektuaalne, mitte «rahvuslik», «südamega». Või olid sündmused nii viletsad, et nad «ei läinud südamesse»? Kui meie lehti 100 a. hiljem loetakse, jääb mulje, et ajakirjanikud tahtsid näidata kui targad nad on.

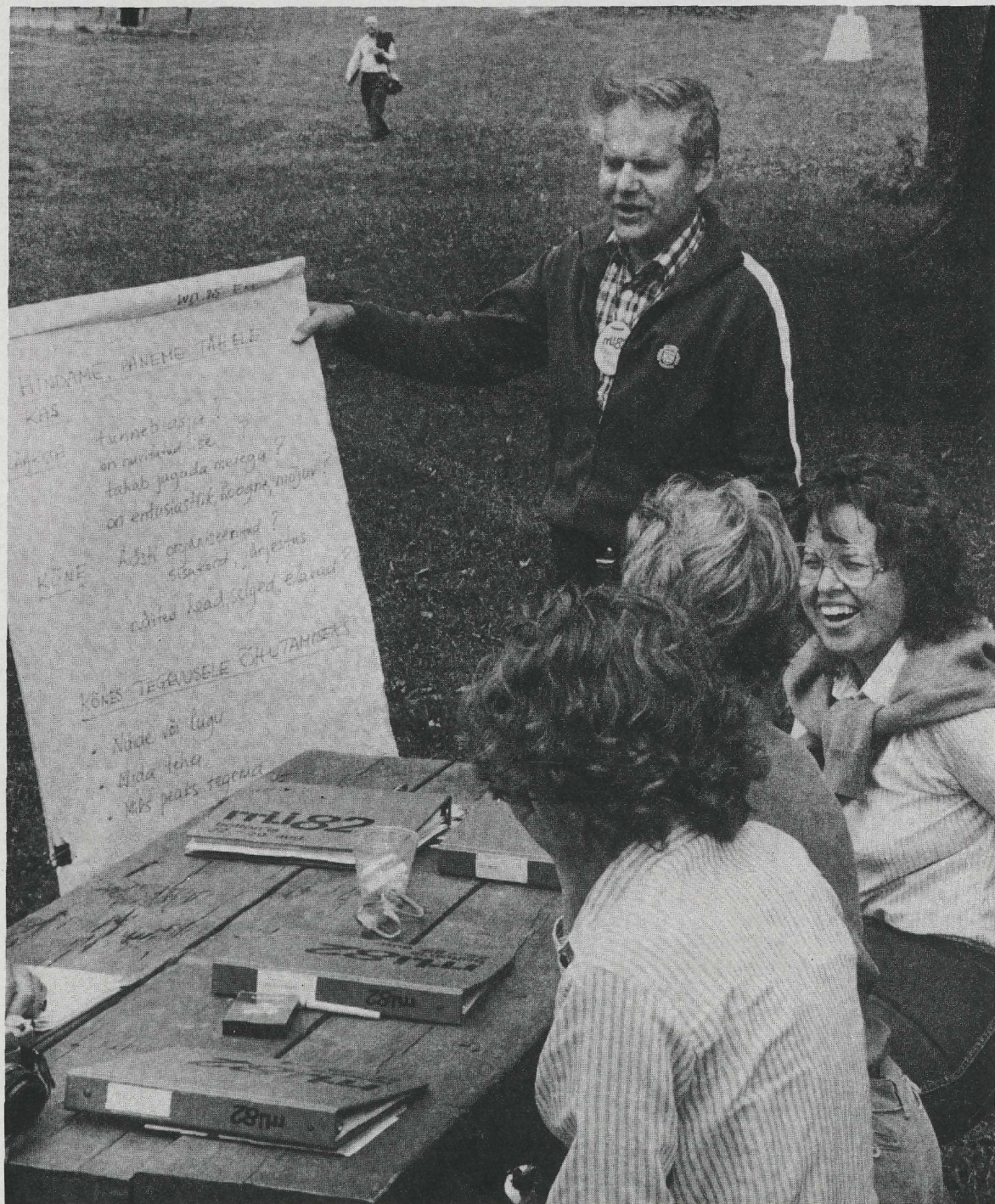
- Meediameestel oli küll raske üritustele pääseda. Nii näiteks sai Ameerika Hääle reporter nii Roy Thomson Halli kui «Kalurineiu» etendusele sisse suure sekeldusega ja ainult tänu esinejate abile.

- Veetlev välimus vähe silmatorkava ideoloogiaga — seda vajaks ESTO. Tehti aga teisiti.

Eesti ajakirjanduse reaktsioon oli intellektuaalne, mitte «südamega»

Olev Träss õpetab MÜS-2 keelt. (Urmas Wompa foto.)

Vastab Toronto Ülikooli professor, dr. Olev Träss.

ESTO-ks saime hea sõnumi, et TÜ on otsustanud asutada eesti õppetooli. Millal ja kuidas tekkis selle loomise mõte?

Arutasime asja juba 60-ndate aastate alguses Endel Tulvinguga, aastat viis hiljem ka ungarlastega, kel oli sama kavatsus. Tegelikult läksid asjad käiku 1978, kui TÜ töötas välja reeglid kingistatud (*endowed*) õppetoolide jaoks. Siit peale läheb lugu liig keeruliseks, et seda lühidalt ja ainult mõne sõnaga selgitada.

Mis olid peamised faasid?

Esimene hõlmaks aastaid 1978-80. Alul otsisime isikut või isikuid, kes oleksid annetanud vajalikud 300 000 dollarit, kuid ei leidnud. Teine, intensiivne tegevuse ja läbirääkimiste periood (mitmel tasemel) oli aastatel 1981-83. Tartu Instituudi 10. aasta-päeval peetud kõnes (1981) tegin ettepaneku võtta õppetooli asi TI tegevuskavasse. Kolmas ja otsustav faas algas TÜ administratsiooni jaa-sõnast 1983. a. kevadel, millele Tartu College vastas kohe otsusega, et ta läheb asjaga kaasa. See faas siis lõppeski just enne ESTO-t: 21. juunil andis TÜ Valitsus (*Governing Council*) oma lõpliku nõusoleku.

Kes on neid asju ajanud?

Hulk inimesi; nimepidi nimetaksin nelja: prof. Endel Tulving, TC esimees Elmar Tampõld ja mina eestlaste ning dr. Gleb Zekulin TÜ poolel (*Center for Russian and East European Studies*).

Asja majanduslik külg?

TÜ nõudmised kasvasid 300 000 dollarilt 1,1 miljonini. Ka majandamisplaan on küllaltki keerukas, kuid nüüd põhimõtteliselt lahendatud. Raskusi võiks tekkida siis kui Ottawast lubatud summa (500 000) tulemata jääks, kuid ka need ei näi ületamatud.

Millal võiks õppetooli tegevus alata?

1985.a. sügisel, kui kõik hästi läheb. Esimene õppejõu valimine ja kutsumine võtab oma aja. Kavatsusel on esimestel aastatel kut-

suda külalisprofessoreid, kes töötaksid välja õppetooli lähema tegevussuuna ja -plani.

Mis tasemel toimuks õppetöö?

Meie õppetool töötab *School of Graduate Studies* juures. Seda taotlesime nähes, et kitsamal alusel loodud ungari ja ukraina õppetoolidel tekkis teatavaid raskusi. Meie õppetool töötaks märksa avaramal alusel. Näiteks oleks siin ruumi lätlastel-leedulastel (kellel ei ole oma õppetooli) võrdlevate uurimuste läbi viimiseks.

Kas on õppetooli kavas ka eesti keele õpetamine?

Kindlasti, olgugi et õppejõud tuleb tõenäoliselt muu kui keeleteaduse alalt. Oleme arutanud eesti keele lektori ametiseseadmist niipea kui esimene õppejõud on nimetatud. Sellega saaksid siis eesti keele kursused nn. *credit course*'i staatuse, mis kindlasti huvitaks eesti päritoluga üliõpilasi rohkem kui seni pakutud õhtukursused, mille eest «kre-diiti» ei saa.

Usutles Vello Salo

Teistes ikka näha oma kindlaid vigu:
 Kull see tüttab! Oh, kui näeksin kurjust uut!
 Oh vaid halba ahve, ruigat mandunud sigu,
 Kus kull inimese pöördumise suut?
 Milleks mitu aastat ymber riigi lakke
 tähtsaks tegin end kui rääbalsülyn vau,
 Whigidele kypsetasin samu kakke,
 lootsin Dublinistki saada pisut au?
 Jumal hoidku! Piiskop, kas ehk ette kääne,
 Stella põhjus, Esther? Et ma kahtlen nii,
 kyllap neist! Oh, enda õigustuse vääne,
 ükski luujuskonnast välja mind ei vi!
 Palju rohkem pälvind suurte meeste viha
 kui ma saanud. Pole teades jätnud vait
 yhtki puudust, mida kauriks matab liha,
 endakindlast vaimust vaatas välja maht.
 Naised kirusid mu Gulliveri mära,
 siivetu, sest riije, Glumdalclichi rind,
 pplusid, et kurat riiks mu parsti ära,
 ehkki palj neil silmis tundub mulle pind.
 Kes siis kannatas? Kas nemad? Mine, rumal!
 Needki! Pisut selgub peente mõttekärg,
 Wagstaff pole ainus, kelle lambi kumal
 litinaale rasvub lapsi õgiv härg.
 Pilked, selused mindennast rohkem taband,
 aga oma lollustest ei jagu saa.
 Oma totraid pühadusi jalust raband,
 kuna rimma. Ekkas rikas Inglismaa.
 Segi narvus! Pahet väites ainult toetan,
 vedu minagi vist oluko mulle piin!
 Aga, oh, las nõnda õiget surund soetan,
 parem myrgiks oma sapp kui lordi viin.

Maarja Talgre

1950

Prohvet ei ole nii autu kuskil kui omal pärismaal, leidis Naatsareti Jeesus. Ja tõesti: asjata otsiksime tänapäeva Iisraeli avalikkuses tolle maa kuulsa poja nime, tunnistavaid kristlasi leidub seal samuti väga vähe.

Uku Masingu prohveti-staatuse suhtes pole olnud ebalemist algusest peale: «järeljätmatut heitlust mingi seletamatu jumalusega» nägi Ants Oras juba tema luuledebüüdi puhul (*E. Kirjandus* 1936:173). Kuid mitmesugustel põhjustel jäi kodumaine tunnus tulemata (vrd. *AK* 22:8jj). Luuletaja 60.

sünnipäeva tähistati veel *Loomingu* veergudel kuid aastat kuus pärast seda ilmud *Eesti kirjanduse biograafilise leksikon* ei tea temast enam midagi.

Uku Masingu 75. sünnipäevaks sai oma kodumaal mahasalatud poeet rahvusvahelise tunnustuse: «Masingu ulmakangastused, vaimsusteemad ja mõistukõne meenutavad kriitikuile autoreid nagu William Blake, Gerard Manley Hopkins, Rabindranath Tagore (keda Masing on tõlkinud) ja T.S. Eliot. ... Selle universaalse müstitsismi ja poetilise nägemusega kuulub Masing tänapäeva parimate usuliste luuletajate hulka.»

Nii kirjutas Vincent B. Leitch (*Encyclopedia of World Literature in the 20th Century*, 1983; vt. *AK* 40:11), kes tunneb Masingu loomingut peamiselt väheste inglise keeles saadaolevate tõlgete ning Ants Orase ja Ivar Ivaski eeltööde kaudu.

Hiline tunnus (ajaloost leiaksime küllap suure hulga teisigi) tuleb osalt Masingu luule hilisest ilmumisest. Tema dateeritud looming on pärit aastatest 1930-50, kuid aastatel 1936-1950 kirjutatud osa hakkas trükkis ilmulma alles a. 1965; juubelisünnipäevaks oli avalikkuse ette jõudnud viis kogu (*Neemed Vihmade lahte, Džunglilaulud, Udu Toonela jõelt,*

Piiridele pyydes ja Aerutades hurtsikumeist-riga), millele lisaks on lähemal ajal loota veel kahe kogu ilmumist.

Rootsis on Uku Masingu vastu tekkinud suur huvi tänu Peeter Puide menurile *Till Bajkal, inte längre* (Mitte kaugemale kui Baikali), milles autor saab kokku Uku Masingu ja Betti Alveriga. Raamatut on siiani trükitud 5 000 eksemplari. Sel taustal ei tundu üllatav,

et üks Rootsi nimeka maid lehti (*Dagens Nyheter*, 13.11.83) pühendas meie tänavuse juubilari elule-loomingule erilehekülje. Pigemini tundub üllatav, et ükski väliseesti leht ei ole

Masingule niisugust tähelepanu osutanud. Usulise poeedi rahvusvaheline maine ei soodusta just tema tunnustamist ametlikult ateistlikus ühiskonnas. Ent Välis-Eestis?

Palju huvitavam tohiks olla küsimus Uku Masingu tegelikust mõjust eesti luule- ja mõtteilmas. On küll avalikult väidetud, et teda «erudiitsemad ringkonnad Eestis on aasta aastalt aina kõvemini hakanud hindama» (*Mana* 50:76) Teame, et ta on olnud Jaan Kaplinski *guru*, mõjutanud Aira Kaalu «ülikooli seinte vahel ja väljaspool» (*Looming* '84:810), inspireerinud niihästi Eino Tubinat kui Priit Pedajast jne., kuid need on ainult fragmendid kogupildist, mille mõtmeid hakkame alles aimama. Kui Masingu maine mujal ületabki praegu omamaise, ületab tema elutöö tegelik mõju omamaalaste hulgas kindlasti välismaise.

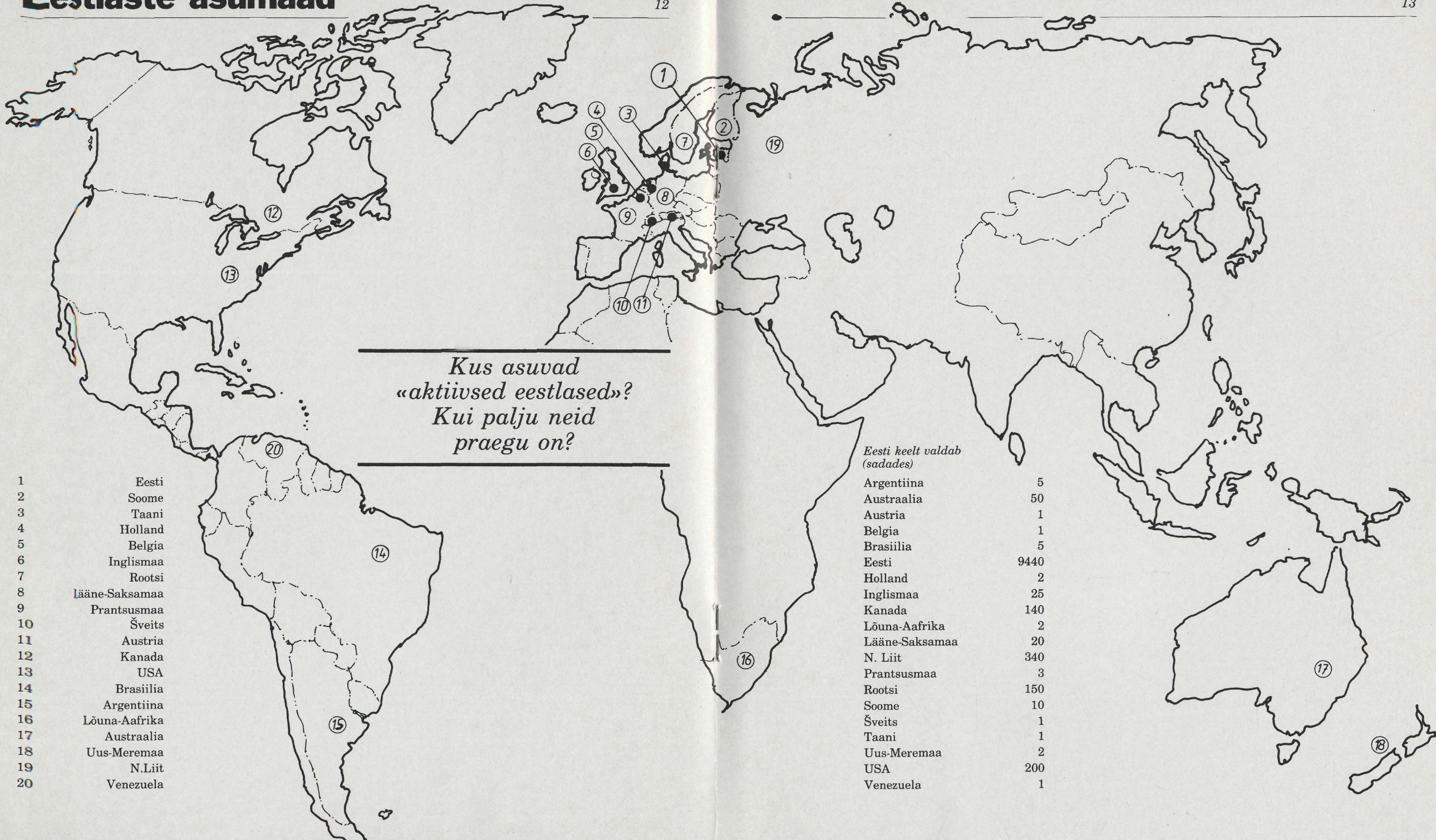
Juubelisünnipäeval soovime muidugi kõigepealt, et Uku Masing jääks meiega veel palju aastaid. Spontaanselt kerkib aga esile veel kaks soovi: et ta senine panus leiaks eestlaste hulgas liig kauaks võlgujäänud tunnustuse — ja et maailma luulesõbrad pea saaksid esindusliku tõlkevalimiku tema poeesiast.

Vello Salo

Ameeriklaste ja rootslaste huvi suurem kui kaasmaalaste oma?

---

*Kus asuvad
«aktiivsed eestlased»?
Kui palju neid
praegu on?*

- 1 Eesti
- 2 Soome
- 3 Taani
- 4 Holland
- 5 Belgia
- 6 Inglismaa
- 7 Rootsi
- 8 Lääne-Saksamaa
- 9 Prantsusmaa
- 10 Šveits
- 11 Austria
- 12 Kanada
- 13 USA
- 14 Brasiilia
- 15 Argentiina
- 16 Lõuna-Aafrika
- 17 Austraalia
- 18 Uus-Meremaa
- 19 N.Liit
- 20 Venezuela

*Eesti keelt valdab
(sadades)*

Argentiina	5
Austraalia	50
Austria	1
Belgia	1
Brasiilia	5
Eesti	9440
Holland	2
Inglismaa	25
Kanada	140
Lõuna-Aafrika	2
Lääne-Saksamaa	20
N. Liit	340
Prantsusmaa	3
Rootsi	150
Soome	10
Šveits	1
Taani	1
Uus-Meremaa	2
USA	200
Venezuela	1

Vajadus ülevaate saamiseks eestlastest ja nende tegevusest vaba maailma laialipillatuses on ammugi olnud aktuaalne. Nii kirjutas *Eesti kroonika* 1957, püüdes anda ülevaadet tolelaegsest olukorrast. Tänavuse ESTO puhul korraldet globaalse eestluse näitus oleks soovinud esitada järjekordse maailma-ülevaate, kuid andmeid laekus vaid osaliselt ja kogupilt jäi jällegi saamata.

Statistika pole meie tugevaid külgi. Aastal 1949 ilmus Geislingenis koguteos *Eesti*, mis annab «neljanda laine» (vt. lk. 4) suurusks 65-70 000, kellest «umbes 25 000» jõudnud Rootsi, «u. 700 Taani» (II:170j). See on ka kõik. Ent 1957 ilmund *Eesti Entsüklopeediagi* (lk.226j) ei tea palju rohkem. Need kaks allikat kokku annavad järgneva pildi:

<i>Saksamaa</i>	u. 40 000
<i>Rootsi</i>	u. 25 000
<i>Taani</i>	u. 700

Missugune on olukord praegu? Nagu juba nägime, ei saanud ESTO 84 vastav näitus andmeid kokku. Kuna neid polegi kuskilt võtta, üritame siin saada esialgsetki üldpilti, (vt. ka lk. 12j), lootusega seda tulevikus täpsustada.

Sedakorda piirdume põhiliselt kahe küsimusega: 1) kui palju on praegu eesti keelt emakeelena oskavaid eestlasi ja kus; 2) kui palju on organiseeritud väliseestlasi?

Vastus teisele küsimusele pole ilmselt kuigi lihtne. Siinkohal on lähtunud koguduste statistikaist.

Meie Elu tähtsamat 1984 (Toronto) annab 429 eesti organisatsiooni aadressid 15 maal. See on tänavu meie kõige täielikum aadressraamat. Kes teeks parema?

«A. 1995 ilmugu koguteos *Välis-Eesti 1944-1994*. Aeg on käes sellele mõtlema hakata.»

Nii kirjutas *Aja Kiri* aastat seitse tagasi (1/77:1). Eeltöödest pole kuulda; kas jääb *Eesti kroonika* 1957 viimaseks?

Väliseestlaste organisatsioonid

Argentiina	1
Austraalia	10
Belgia	1
Brasiilia	6
Holland	1
Inglismaa	9
Kanada	191
Lõuna-Aafrika	2
Lääne-Saksamaa	8
Prantsusmaa	2
Rootsi	104
Šveits	1
Taani	1
Uus-Meremaa	1
USA	91

Organiseeritud väliseestlased (sadades)

Argentiina	1
Austraalia	13
Belgia	1
Brasiilia	1
Holland	1
Inglismaa	10
Kanada	70
L-Aafrika	1
L-Saksamaa	8
Prantsusmaa	1
Rootsi	50
Šveits	1
Taani	1
USA	70

Kuulanud läbi Peeter Kopvillemi uue heliplaadi jääb kõikevalitsevaks muljeks see, et plaat on armastusega tehtud. On ilmunud liig tihti heliplaate, kus paistab läbi hooletus ja profiidimotiiv. Umbes nii, et «...säh siin, eesti rahvas: laulan eesti keeles, ostke mu ühe päevaga tehtud heliplaati!». Kõnesoleval plaadil on aga tuntavalt kuulda seda, mis väärib «kunstniku» tiitlit — tihedat ettevalmistust, lõpmatut poleerimist ja viimistlemist, sügava mõtlemise ja reflekteerimisega valitud ja loodud laule ja viise, tähelepanu pisidetailidele, mida tavaline kuulaja paneks tähele ainult siis, kui nad puuduksid. Ja see käib nii sisu kui ka tehnilise aspekti kohta. Peeter Kopvillem on valmistanud tehniliselt parima eesti heliplaadi, nendega võrreldes, mida seni on kuulda olnud, kas paguluses või kodumaal valmistatud. Ei ole kuulda ühtki väärakriipsu ega kraapsu, heli on selge ja elav, ükski hää või pill ei tee ülekohtu teisele. Peeter Kopvillem on viinud eesti heliplaatide valmistamise uuele pinnale.

Plaadi sisu on mitmepalgeline. Leiame vanu rahvaviise, omapäraseid interpretatsioone hilisematest lauludest ning omaloomingut. Sellele lisaks on Peeter Kopvillem ära kasutanud mitmeid erinevaid stiile — ingliskeeles *rock*, *blues*, *jazz*, *reggae* ja *beautiful music*. Selline segu laulude ning stiilide valikus võiks olla häiriv, kuna kuulajale võiks jääda mulje, et kunstnik ise ei tea, mis stiil talle sobib. Õnneks P. K., kasutades neid mitmeid stiile ja sisustades plaati erinevatest allikatest tulnud lauludega ei näita meile mitte ebakindlust, vaid tõestab, et ta on võimeline end väljendama igas stiilis — ja et ta on ühtviisi kodus mitmetes muusikavormides.

Suuremas osas on plaat sisustatud omaloominguga. Laulud «Varisevad seinad» ja «Mari» on tundelised ja haaravad nii sõnades kui ka viisides. Need, kes on tuttavad kanada muusikaga märkavad siin Bruce Cockburn'i mõju. Pillide-häälte seade on keeruline ja detailne, aga lõppsaadus teeb sujuva ja meeldiva mulje.

Laul «Jälle me koos» on ilusasti kujundatud ballaad, kuigi ehk natuke veniv. Selles

palas leidub küll teatavat sõnade konarlikkust, kuid see on ka ainuke juhust. Eriti fraas *pulbitsevad ööd* ei taha nagu hästi jääda kõrva istuma.

Kui «Jälle me koos» venib natuke ja langetab üldist plaadi

meeleolu, siis on õnneks aga selle kõrval «Tundmatu külaline» ja «Tule mu'ga välja». Esimene on eriti huvitav oma rütmi ja selle muudatuste tõttu. Teises paistab selgelt välja P.K. talent kasutada moodsat rütmi eesti sõnadega ja sellest moodustada vanemat ning nooremat kuulajat elustav ja kaasatõmbav viis. Tahaks rohkem kuulda just selles stiilis.

Plaadil leidub ka üks instrumentaalpala, «Kadrioru park», mis on äärmiselt meeleolukas ja võluv. Instrumente kasutatakse tihti «tühjade kohtade» täitmiseks, kui esineja lauluvara ei täida plaadi kaht poolt. «Kadrioru park» on aga liigutav, mõtlemapanev ja täiesti sobiv. Viis toob tõenäoliselt kuulaja meelde jalutuskäigu parkis, kas ta on nimetatud parki oma silmaga näinud või mitte. Pala näitab ka P.K. küpsust kitarrikunstnikuna.

Kõikidest lauludest (omalooming ja muu) valides osutub kõige meeldivamaks «Mis on armastus?» Rütm on moodne ja sõnad tabavad märki. Eesti rahvas on armastusest laulnud sajandeid, aga P.K. annab sel teemal meie lau-

luvarasse ühe värske ja lõbusa pala. Plaat on ammu lõppenud, kuid küsimus «mis on arm, mis on armastus?» jääb kõrvu kõlama.

«Lõpulaul» on lauludest kõige nõrgem. Saade on hea, aga hääles kõlab kahjuks väsimus, nagu oleks häälpinge all. Ehk aga paras viimaseks lauluks? (Kaanelt näeme, et autor on tegelikult valmistanud kogu plaadi üksipäini. Peaaegu kõik pillid ja hääled on tema poolt sisse mängitud ja produtsendina esineb samuti autor. Kuigi see on omaette kiitust vääriv kangelastegu, pole midagi imestada, kui häälpildid jäävad ära väsisid.)

Omaloomingu osas võib üldiselt märkida, et käbi ei kuku kannust kaugele: autor on pärinud oma isa rikka talendi. Käesoleval plaadil on paiguti märgata «Villu» mõju just mõnedes laulusõnades, kus on kuulda seda tuntud peent «Kopvillemi huumorit». Sellegipoolest tuleb rõhutada, et noor Kopvillem on oma esimese plaadiga rajanud kindlalt oma stiili ja esinemisviisi, on oma talendiga läinud omal käel oma rada. Omaloomingus nähtub ta talent tõsise komponistina. Kuigi eesti kuulajas-konnale, eriti vanemale, on ehk moodsamad pillid nagu elektri-bass ja -kitarr võõrad ja vahest «kahtlasedki», tuleb Peetrit võtta autentse osanikuna meie tõusvas pagulaskultuuris, kelle looming võlub noori ja vanu.

Omaloodust edasi vaadates: laul «Kuku sa kägu», mis seisab ka plaadi kaanel, on tuntud

rahvaviisist töödeldud elav ja kohe rõõmustav pala. P.K. on leidnud selle paraja sünteesi, millega saab eesti rahvaviise kokku tuua moodsamate pillidega, ilma et laul kaotaks oma rahvaviisi meeoleolu. «Reed, rattad, rangipuud» on huvitav valik. Vana meeskoorilaul, mida harva kuuleb, ümber tehtud soololauluks. Igatahes on see laul ainus, mis jätab mulje, et ta oli plaadile n.ö. otsitud ühe külje täiteks. B. Kõrveri «Ebatruudus» toob oma südamlikkusega kasvõi pisara silma. Selge, et P.K. anded haaravad loomise kõrval ka tundeküllase ja siira interpretatsiooni võimeid teiste loomingut ettekandeks.

Üldiselt tuleb veel märkida, et laulude seaded seisavad kõik täiesti professionaalsel tasemel. Peeter Kopvillemi eesti keel on haruldaselt täpne ja selge; trummide juures on Andres Aruvald samuti täpne ja parajalt tagasihoidlik, aga samas eluküllane. Kiituseväärt on ka, et laulude sõnad on ümbrisele trükitud. See on eriti uudispalade puhul tähtis, kuna kuulaja saab teksti abil süveneda laulu mõttesse ja komponisti meeolusse.

«Kuku sa kägu» soovitan kõigile. Võrreldes kõiki seni ilmunud eesti plaate skaalal 1-10 võiks P. Kopvillemile anda kaheksa. Üheksani pole meil veel keegi jõudnud. Loodame, et selle saavutab Peeter oma järgmise plaadiga. Seniks aga peame meeles, et parimat eesti heliplaati saab Toronto Eesti Majast ainult üheteistkümmene dollari eest.

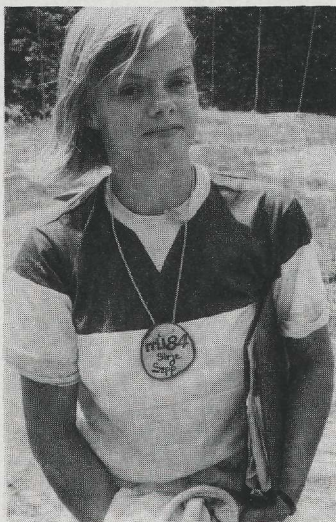
Priit Aruvald

Väliseestlus a. 2000

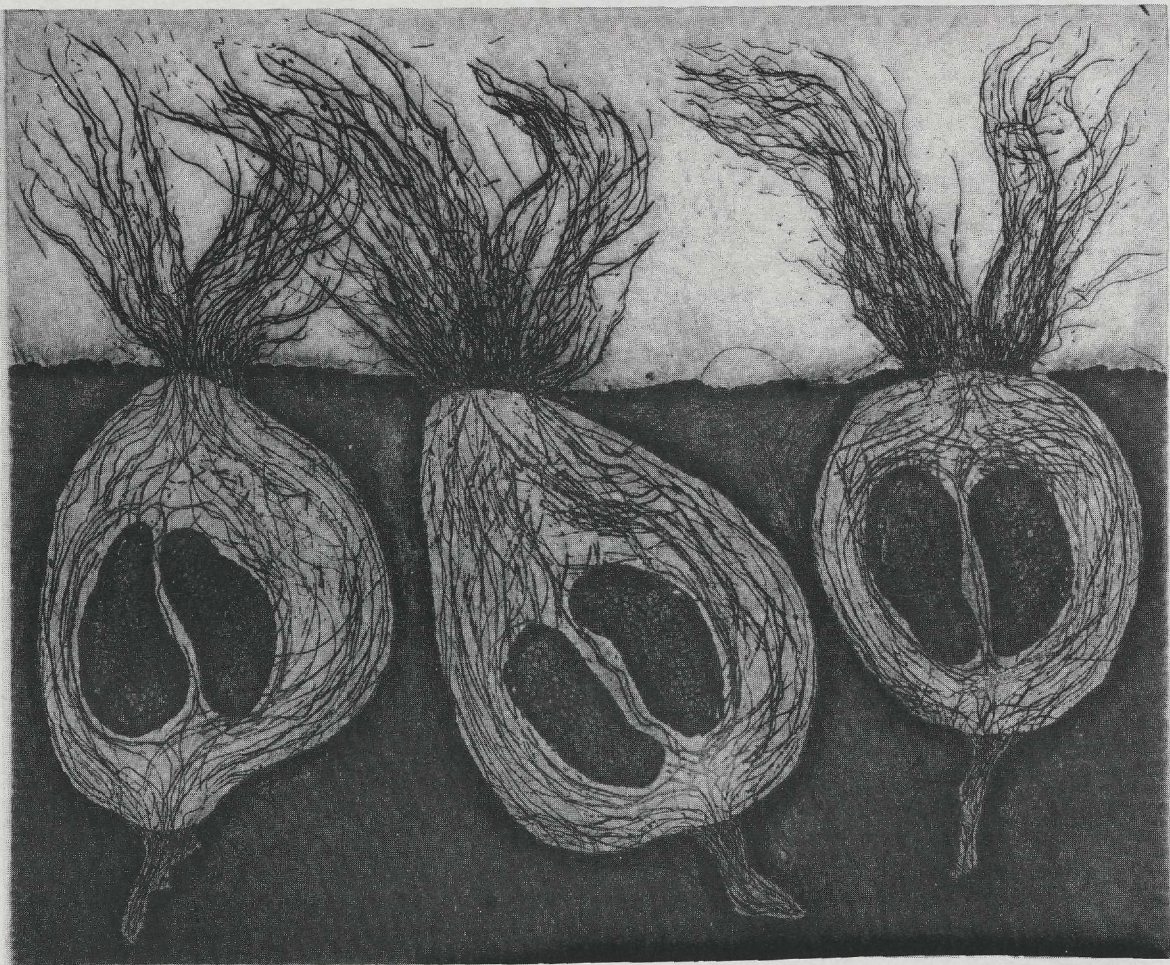
5 ► kes on võimeline kasutama eesti keelt kultuuri ja teaduse keelena ajal, mil suurem osa eestlaste järeltulijaist ei valda enam oma esivanemate keelt.

Seega kujuneks üheks väliseestluse põhiliseks probleemiks kaadri (parema sõna puududes) küsimus. Kuidas käituvad need, kes on võimelised hoidma meie rahvusgrupi kultuurikontinuiteeti, vahendades keelt mitte-

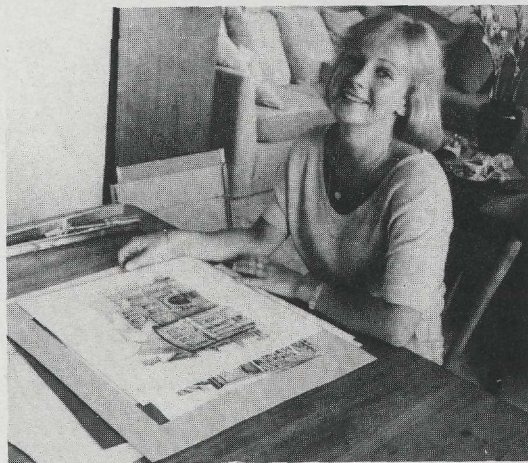
tevaldajaile vana ja uut eestikeelse traditsiooni varamust? On väga tähtis, et kaader jõuaks hoiakuni, mis võimaldaks meie rahvusgrupil integreeruda antud olukorras ja edasi kesta. Kui ta seda suudab, võib väliseestlus, mis on praegu ümmarguselt 125 a. vana, elada veel paar põlvkonda, kaugele üle eelseisva sajandi piiri.

MÜ 84 (ülevallt): Uus «Müts» huvitab: Mare Taagepera, Mati Vaga, Eili Annuk, Ene Rämmeld.
 • Sirje Sepp oli esimest korda MÜ-s. • Andres Koern räägib Marele auku pähe? (Urmas Wompa fotod.)

Seemned (1979, etsing 12 x 15)

Debbie Kehkla koduses miljöös. (Vello Salo foto.)

Missugune on Su tee kunsti juurde ja kelle juures oled õppinud?

Arvestades sellega, et minu perekonnas on palju kunstnikke, ei ole mingi ime et ka mina selle ala valisin – või õigemini: tema valis minu. Minu vanaisa, Ernö Koch, oli ungarlane, aga elas Eestis ning ta on eriti tuntud oma Tallinna vaadete poolest vaselöikes. Mu vanema Elsa Koch teeb vase-emailtöid ja kujundab-valmistab peale selle ka väärisehteid. Mu vend joonistab ja kui ka minule hakkas kunst varakult meeldima, siis suunati mind õrnalt selle poole. Lõpetasin 1979.a. Toronto Ülikooli kujutava kunsti alal ja olen ka reklaamkunsti õppinud. Praeg töotan ühe graafikafirma juures etsijana.

Mis suunas liigub Su kunstiline looming?

Viimase paari aasta jooksul ei ole ma palju oma asju teha saanud, kuna olen olnud väga kinni leivatöoga. Peamiselt teen sullejooniseid, aga ka gravüüre. Mulle on eriti meeldinud maju joonistada ja olen niisuguseid jooniseid palju teinud, ka tellimise peale majaanikelt. Viimasel ajal olen hakanud pastellidega töötama ja ka rohkem abstraktseid töid tegema.

Kas Sulle tundub, et Su eesti päritolu on mõjutanud Su kunsti?

Ei usu. Mu kasvatus oli puht Kanada oma ja kuigi ma pean lugu mitmest eesti kunstnikust, ei tunne ma et keegi neist oleks mind suuremat mõjutanud.

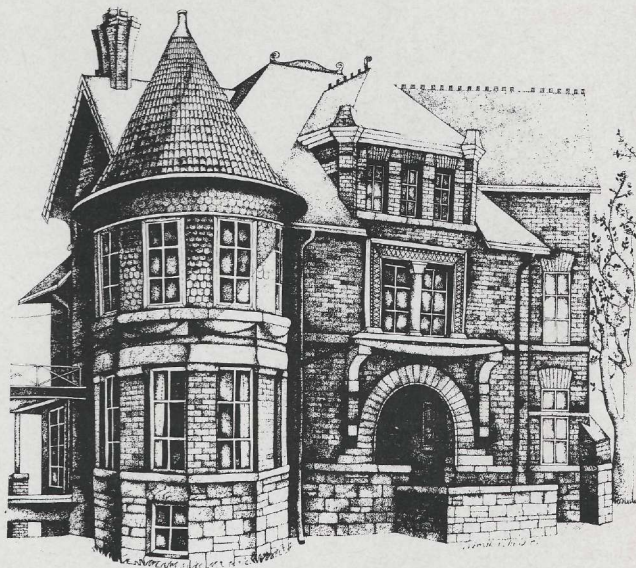
Aga Sul on siiski olnud tegemist eestlaste kunstieluga!

Jah, ma olen Eesti Kunstide Keskuse abikuraator ja tegelen ka mõningate näituste organiseerimisega ESTO 84 jaoks. 1981. aastal oli Toronto Eesti Majas ka minu töid koos nelja eesti naiskunstniku omadega. Näituse nimeks oli *Viis kunstnikku (Art by 5)*.

Mis on Su tulevikuplaanid?

Nagu ma juba mainisin: leivatöö ei jäta mulle praegu aega. Aga tunnen, et olen pastelli alal juba edusamme teinud. Tahaksin kõigepealt aega leida omaloominguga tegelemiseks. Siis sooviksin muidugi ka jälle näitustel esineda.

Usutles Evi Tarkus

House on Castle Frank (1981, tushijoonis 31 x 36)

Toronto House (1979, tushijoonis ja vesivärv 38 x 38)

Mats elas väikeses majas. Mats oli huvitav mees, kuna tal mingit õiget huvi polnud. Matsil polnud fantaasiat. Kuulub igav — polnud huvivid, polnud fantaasiat — aga Mats ütles, et tal oli elukutse. See polnud aga huvitav — mitte nii huvitav kui Mats ise. Hea fantaasiaga oleks ka tema elukutse huvitav. Matsil aga polnud fantaasiat. Nii ütlesid kõik tema sõbrad. Mats harjus selle olukorraga, ta oli väga vaikne ja mõtles palju. Mats leidis, et argipäev oli igav, peaaegu igavam kui vabad päevad. Midagi ei juhtunud.

Veel üks tavaline päev oli algamas. Mats tõusis voodist ja suundus vannitoa ukse poole hommikutualetti tegema. Mats käis sügavates mõtetes. Järsku kriuksus koleda hingematva häälega raske rüütliriietus — rüütel oli must ja kuri. Kogu ümbrus oli pime kui söekelder, või ehk õigemini: kui surmariik — ja kuskil pimeduses, mis justkui lõi silmad kinni, valvas must rüütel. Ainult paar sammu eemal hõõgus punane silm. Üksainuke.

Mats lõi rusikaga rüütlile otse silma, mis plahvatas — kogu ümbrus lõomendas, sädemeid lõi igalt poolt ja taevast kumas tugev pimestav päike.

Mats varjas end käega. Paar minutit oli surmvaikne. Ettevaatlikult hakkas Mats end liigutama ja korraga varises kõrvulukustava

mürinaga mingi mägede veehoidla müür ja kaugelt kajas kohin veemasside langemisest.

Hirmuga südames jooksis Mats ülespoole, haaras kinni mingist valgest esemest. Nagu paanikas pressis ta käsi kokku. Valget vahtu voolas Matsi ümber, millest kogu ilmaruum sai täidetud, Matsi suu oli kinni pandud, ta ei saanud hingata. Vägisi proovis ta väikese harjaga end ohust päästa, ta kratsis sellega suus, sülitas, ohkas.

Aegamööda hakkas aga kajav kohin tasane ja kuskilt kaugelt kuulis Mats imepäraseid helisid. Ta vaikis viivuks ja kuulatas. Helid kostsid kaugelt paksust udust. Samal hetkel voolas kaunist allikast värsket vett, millega Mats oma pead niisutas, kuni ta hea enesetunde tagasi sai. Inglina hõljus ta valge, heleda avause poole ja sai sellest läbi.

Mats keeras raadio kinni. Võttis portfelli kätte ja astus uksest välja, et suunduda oma Elukutse Kasutamise Kohale. Õues jooksis üks pangaröövel üle tee. Pargis filmiti maailma kuulsat filmi. Nurga taga proovis üks mees teist taga ajada. Teekraavis oli suur ruunikivi leitud.

Inimesed vaatasid põnevuses. Mats ei vandanud: ta vaatas kella. Teised ütlesid, et Matsil polevat fantaasiat.

Matthias Bolliger

Meie peaksime

Hea oleks, kui keegi teine kuidagi kuskil ehk kunagi võibolla midagi ette võtaks!

Aga kes on see «keegi»? 1) «Keegi» *ei ole* «meie». 2) «Keegi» *võib* olla «nemad» (aga tavaliselt ei ole mitte); 3) «Keegi» ei ole iialgi «njemad», sest «njende» kätte ei saa eesti vab(g?)adusvõitlust usaldada.

«Meie» muidugi teame, kes «nemad» on: nad oskavad suurt asja ajada (tõlkida, sümfoni-

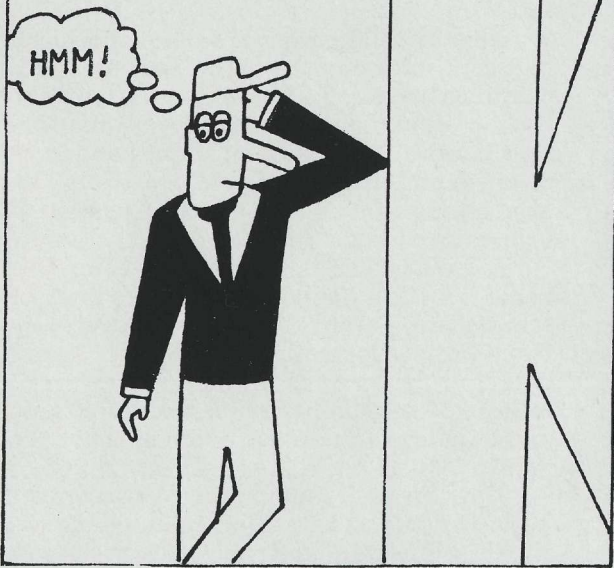
seerida jne jne), aga nad kuradid ei tee mitte kui midagi.

Yx asi on kindel: «meie» *ei ole* mitte «nemad»; palume mitte oodata, et «meie» hakkasime «nende» tööd tegema! «Meie» teame täpselt, mis on «nende» kohustused — ja kui «nemad» oma kohustusi ei täida, on see «nende» (ja teps mitte «meie»!) süü.

Müts nr. 4, 21.7.84, juhtkiri

SÕNAD...

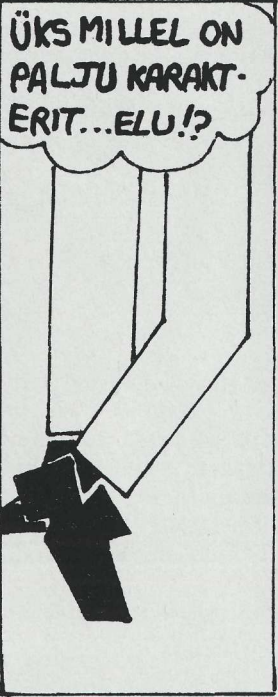
HMM!

A man in a dark suit and white shirt is standing in a room with vertical lines on the wall. He has a thoughtful expression, with his hand on his chin. A thought bubble above him contains the word "HMM!".

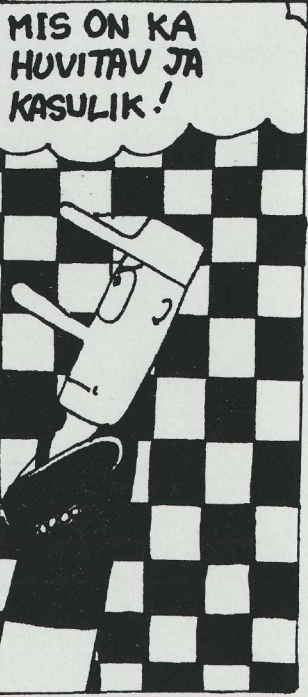
MIS OLEKS
ÜKS ÕIGE
EESTI SÕNA?

A man in a dark suit and white shirt is standing in a room with vertical lines on the wall. He has a thoughtful expression, with his hand on his chin. A thought bubble above him contains the text "MIS OLEKS ÜKS ÕIGE EESTI SÕNA?".

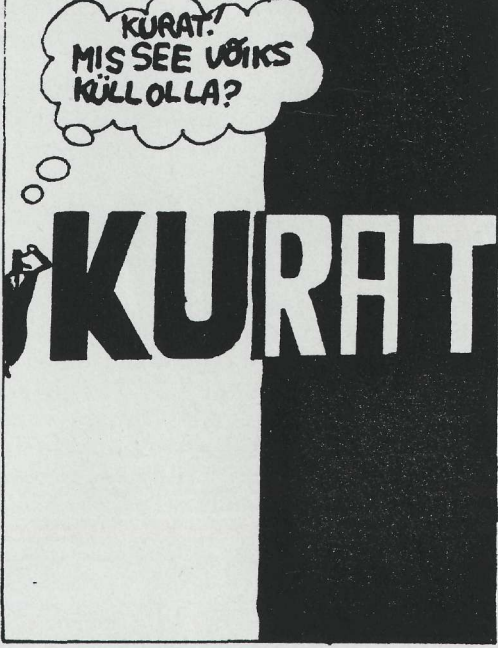
ÜKS MILLEL ON
PALJU KARAKT-
ERIT...ELU!?

A man in a dark suit and white shirt is standing in a room with vertical lines on the wall. He has a thoughtful expression, with his hand on his chin. A thought bubble above him contains the text "ÜKS MILLEL ON PALJU KARAKT-ERIT...ELU!?".

MIS ON KA
HUVITAV JA
KASULIK!

A man in a dark suit and white shirt is standing in a room with a black and white checkered floor. He has a thoughtful expression, with his hand on his chin. A thought bubble above him contains the text "MIS ON KA HUVITAV JA KASULIK!".

KURAT!
MIS SEE VÕIKS
KÜLLOLLA?

A man in a dark suit and white shirt is standing in a room with a black and white background. He has a thoughtful expression, with his hand on his chin. A thought bubble above him contains the text "KURAT! MIS SEE VÕIKS KÜLLOLLA?".

KURAT

ESIMEES VIIMANE

Kultuuripäevad '84

Tänavused Kultuuripäevad peeti New Yorki Eesti Majas hea osavõtuga 20. ja 21. apr.

Loengud: *Kunstiareng sajandialguse Eestis — Kristjan Raud ja Ants Laikmaa* (Eda Sepp); *Eduard Tubin — Eesti suurim sümfoonik* (Endel Kalam); *Geislingeni teatrikevad* (Mardi Valgemäe).

Non-Estonian-Speakers Among Estonians (laudkonnavestlus, org. *Esto America* poolt, juh. Juta Ristsoo, osav. Liz Derrick, Henno Parks, Paul Taylor Robertson).

Teater: *Eswanemate hääled / Ancestral Voices*. Elmar Maripuu lavatükk Toronto Lavatehase esituses (üks etendus eesti, teine inglise keeles).

Päevadeks avati Lembit Sootsi kunstinäitus. Muusikalised esinemised: Katrin ja Erik Veski (klaver); Marika Järvi (flööt).

Metsaülikool '84

17. MÜ toimus Kotkajärvel kohe pärast ESTO 84 lõppu, 15.-22. juulini. Osavõtjaid oli 100 (nende hulgas kaks last), peateemaks «Väliseestlased, vanad ja uued».

Loengud: *Ajalugu fotodes: Eesti Exodus 1944* (Eric Soovere valguspildid isiklikust kogust); *Väliseestluse tekkelugu ja probleematika*. Väliseestlased sisserändajatena Ühendriikides sajandi pöördel (Tõnu Parming, kaks loengut); *Peterburi eestlased* (Mart Laanemäe); *Rootsi eestlastest paguluse algaastail* (Hain Rebas); *Väliseesti kirjanduse üldpilt, perioodiseering, autorite grupeerimine*. Noorema generatsiooni («kolooniide») temaatika ja vormiviljelus (Ilmar Mikiver, kaks loengut); *Väliseestluse ülesanded* (Harri Mürk); *Väliseestlased «arahüppaja» vaatevinklist* (Aarne Vahtra); *Taara usust* (Addold Mossin); *1. dets. kommunistlik mässukatse Tallinnas 1924* (H. Rebas); *Jahihõnn ja nõidus* (Inno Salasoo); *Doris Kareva* (Ene Rämmeld).

Õpperingid: *Üldteadmisi Eesti kohta* (Hei-

no Susi); *Majandusest ja muust* (Elmar Järvesoo); *Eesti rahvaluulest* (Juhan Kurrik); *Marginaalsus* (Jaak Rakfeldt); *Eesti muusika* (Taavo Virkhaus).

Huviringid: *Laulukoor* (Tiina Metsmaa); *Teaduslik terminoloogia* (M. Laanemäe); *Allveelaevad Rootsi idarannikul* (H. Rebas); *Kinda kudumine* (Hilja Jukkum); *Teatritegemisest Eestis* (Ene Rämmeld); *Kujutatav kunst* (Aino Järvesoo); *Teeme pilkepilte* (A. Vahtra); *Kas ma Eestit unes nägin?* (Mall Peek); *Teeme teatrit* (H. Mürk); *Rahvatants* (Toivo Siitam).

Muu tegevus: *Estonians for the Records* (videofilm); Elmar Maripuu *Superesto* (huviringi esituses); *Luuleõhtu* (I. Mikiveri juh.); *Marie Underi luulet* (Ene Rämmeld).

Metsaülikool '85

18. Metsaülikool toimub jälle Kotkajärvel, 17.-22. augustini 1985, üldteemaga «Tänapäeva Eesti». Lähemat: MÜ, 45 Fulton Ave., Toronto, M4K 1X6 Canada.

Eesti videofilme

Metsaülikoolilt saab järgnevaid videofilme: *Kõrboja peremees*; *Tuultepesa*; *Teeb trikke*; *Suur Tõll*. Nende kasutamisest huvitatud isikuid palume kirjutada ülemal antud aadressil.

Järgmises numbris:

Uued ajakirjad:

«Elagu»

«Esto America»

«Periskoop»

Toimetusele saadet

Koolilinn Valga. Koguteos piltidega. Toim. Bernard Kangro, Raimond Kolk, Asta Lepik, Liidia Tuulse. Valga Koolide Õpilased, Lund 1984:128, br.

Arnold Kokk, *Maarjamaalt Maarjamaale*. Valimik vestekroonikat 1947-1948. 40 karikatuuri Otto Mamberg'ilt. Boreas, Cardiff 1984:128, kt. USD 12.-

Ilona Laaman, *Nii on see inimeseks olemine*. (Luuletusi.) Välis-Eesti & EMP, Stockholm 1984:84, br.

Uku Masing, *Aerutades hurtsikumeistriga*. Luuletusi 1937-1947. (Bibliofiilne väljaanne, 200 eks.) Maarjamaa, Toronto 1983:63, br. USD 15.-

Enn Nõu, *45. Romaan elu keskelt*. Välis-Eesti & EMP, Stockholm 1984:236, br.

Periskoop. Organisationsiooni «4. juuni» bulletin. Nr. 1, 22. okt. 1983:16. Nr. 2/3, aprill 1984:32. C/o Kröndström, Sofielundsplan 40/I, S-122 31 Enskede.

Taimi Proos, *Elukiigel*. Luuletusi 1952-1982. Välis-Eesti & EMP, Stockholm 1984:92, br.

Peeter Puide, *Till Bajkal, inte längre*. Bonniers, Stockholm 1983:236 (5. tuhat 1984), kt.

Einar Sanden, *Võllamäe kavalkaad*. 144 tsenseerimata olukirjeldust. Neli tosinat pilapilti lisanud A. Vahtra. Boreas, Cardiff 1984:128, kt. USD 12.-

Sirje Sinilind, *Mõningatest rahvuspoliitilistest aspektidest*. Visand nõuk. rahvuspoliitika kriitikaks Eestis 1940-1983. Eesti Rahvusfond, Stockholm 1983:91, br. RKR 25.-

1944. aasta. (1944.a lahingutest Eestis.) «Vaba Eestlane», Toronto 1983:44, br. CAD 3.-

Valev Uibopuu, *Meie ja meie hõimud*. Peatükke soomeugrilaste minevikust ja olevikust. EKKO, Lund 1984:302, br.

Välis-Eesti kunstielu bibliograafia. Bibliography of Estonian Art and Artists Outside Estonia. Koost. Endel Kõks. Issue of Estonian Learned Society in

America. Välis-Eesti & EMP, Stockholm 1984:114, ill., br.

Ilmund huvitavat

Emil Eerme, *Eesti eksliibris välismaal IV*. Autor, Toronto 1984:40, br. CAD 6.-

Eesti raamat võõrsil 1970-1984. Estonian Books Published Outside of Estonia 1970-1980. Subject Catalogue. ESTO '84 Raamatunäituse Komitee väljaanne, Toronto 1984:206, br. CAD 10.-

Estonians for the Records. (Videokassett.) English Version. Estofilm, Canada 1984. CAD 48.15 (VCR või Beta, 28'50").

Kaks külge eesti rahvamuusikat. KASSARI rahvapillimehed ja lauljad. Välis-Eesti & EMP, Stockholm 1984. Heliplaat / kassett, CAD 11.-

Peeter Kopvillem, *Kuku sa kägu*. Autor, Toronto 1984. Heliplaat, CAD 11.20.

Korporatsioon Fraternitas Estica 1907-1982. Toim. Karl Arro. Toronto 1983:280, ill.

Kõla. Koost. Robert Kivi, Martin Pede, Kenneth Valvur, Peter Vilde. (Laulik, 170 laulu.) (Autorid, Toronto) 1984:240, kt. CAD 7.-

Lisandusi mõtete ja uudiste vabale levikule Eestis. I köide. Kogud I-VII, 1978-1980. Eesti Vangistatud Vabadusvõitlejate Abistamiskeskus. Stockholm 1984:229, br.

Mana 51. 1982:88 (Ilmus 1984.a.)

Mart Niklus. † Jüri Kukk. *Kaks, kes ei alistunud*. Eesti Vabadusvõitlejate Abistamiskeskus, Stockholm 1983:208, ill., kt.

Priit Pedajas, *Hingekell*. «Metroo» väljaanne. (16 laulu «Vanema Edda» ja eesti luuletajate sõnadele. Stockholm 1984.) Kassett tekstivihikuga (24 lk.), CAD 8.-

Valter Tauli, *Standard Estonian Grammar, Part II: Syntax*. Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala 1983:359.

PE $\frac{A}{1166}$ 84,1
A

ILMUMAS

Metsäülikooli album

Metsäülikool 1967-1982

Sisust:

*Ülevaateid MÜ ajaloost
Valimik loenguid
Täielik loengute, lektorite
ja osavõtjate nimestik
Osavõtjate muljeid
Rikkalikult fotosid*

227 lk., hind CAD 25.-
(postikuludega CAD 27.-)

Tellimised:

METSAÜLIKOOL
45 Fulton Ave.
TORONTO, ONTARIO
M4K 1X6 CANADA

rii